

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2015. gada 26. martā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Sociālā politika — Eiropas Savienības Pamattiesību harta — 31. panta 2. punkts — Direktīva 2003/88/EK — 7. pants — “Darba ņēmēja” jēdziens — Persona ar invaliditāti — Tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu — Valsts tiesiskais regulējums, kas ir pretrunā Savienības tiesībām — Valsts tiesas loma

Lietā C-316/13

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, kuru *Cour de cassation* (Francija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2013. gada 29. maijā un kas Tiesā registrēts 2013. gada 10. jūnijā, tiesvedībā

Gérard Fenoll

pret

Centre d'aide par le travail “La Jouvène” ,

Association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI) d'Avignon .

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], E. Levits (referents), M. Bergere [*M. Berger*] un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerālvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*],

sekretāre M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2014. gada 27. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *G. Fenoll* vārdā – *G. Delvolvé* un *A. Delvolvé*, *avocats*,

— *Association de parents et d'amis de personnes handicapées mentales (APEI d'Avignon)* vārdā – *L. Cocquebert*, *avocat*,

— Francijas valdības vārdā – *N. Rouam*, kā arī *D. Colas* un *R. Coesme*, pārstāvji,

— Nīderlandes valdības vārdā – *M. Bulterman* un *C. Schillemans*, pārstāves,

* Tiesvedības valoda – franču.

— Eiropas Komisijas vārdā – *M. Van Hoof* un *M. van Beek*, pārstāvji,
noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2014. gada 12. jūnija tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par “darba ņēmēja” jēdziena interpretāciju Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV L 299, 9. lpp.), kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 31. panta izpratnē.
- 2 Šis lūgums tika iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *G. Fenoll*, no vienas puses, un *Centre d’aide par le travail “La Jouvène”* (turpmāk tekstā – “CAT “La Jouvène””) un *Association de parents et d’amis de personnes handicapées mentales (APEI) d’Avignon*, no otras puses, par attiecīgās personas lūgumu piešķirt finansiālu atlīdzību par neizmantotiem ikgadējiem apmaksātiem atvaļinājumiem.

Athilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2003/88 1. pantā “Mērķis un darbības joma” ir paredzēts:
“1. Šī direktīva nosaka minimālās drošības un veselības prasības darba laika organizēšanai.
2. Šī direktīva attiecas uz:
a) obligātiem [...] ikgadējiem atpūtas laikposmiem [...]
[...]
3. Šo direktīvu piemēro visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām, [Padomes 1989. gada 12. jūnija] Direktīvas 89/391/EEK [par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā (OV L 183, 1. lpp.)], 2. panta nozīmē, neskarot šīs direktīvas 14., 17., 18. un 19. pantu.
[...]
4 Šīs direktīvas 7. pantā “Gadskārtējais atvaļinājums” ir noteikts:
“1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz apmaksātu ikgadēju, vismaz četras nedēļas ilgu, atvaļinājumu saskaņā ar nosacījumiem par tiesībām uz šāda atvaļinājuma piešķiršanu, ko nosaka valsts tiesību akti un/vai prakse.
2. Obligāto apmaksāto ikgadējā atvaļinājuma laikposmu nevar aizstāt ar finansiālu atlīdzību, izņemot gadījumus, kad pārtrauc darba attiecības.”
5 Minētās direktīvas 17. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis var atkāpties no dažiem šīs direktīvas noteikumiem. Tomēr nekāda atkāpšanās nav atļauta attiecībā uz tās 7. pantu.

6 Direktīvas 89/391 2. pantā “Darbības joma” ir noteikts:

“1. Šī direktīva attiecas uz visām valsts un privātas darbības nozarēm (rūpniecību, lauksaimniecību, tirdzniecību, pārvaldi, pakalpojumiem, izglītību, kultūru, izklaidi u.c.).

2. Šī direktīva nav piemērojama, ja tā ir nenovēršamā pretrunā dažu valsts dienestu darbības īpatnībām, piemēram, bruņotajos spēkos vai policijā, vai kādā īpašā civilās aizsardzības dienestā.

Tādā gadījumā darba ņēmēju drošība un veselības aizsardzība, cik iespējams, jānodrošina, apzinoties šīs direktīvas izvirzītos mērķus.”

Francijas tiesības

Darba kodekss

7 Darba kodeksa L. 223-2. panta pirmajā daļā redakcijā, kas bija spēkā pamatlīdzes faktisko apstākļu rašanās laikā, ir paredzēts:

“Darba ņēmējs, kurš pierāda, ka references gadā ir bijis nodarbināts pie viena un tā paša darba devēja laika posmā, kas līdzvērtīgs vismaz vienam faktiski nostrādātam mēnesim, ir tiesības uz atvaļinājumu, kura ilgums tiek aprēķināts, pamatojoties uz divām ar pusi darba dienām par nostrādāto mēnesi, ar nosacījumu, ka kopējais atvaļinājuma ilgums, ko ir tiesības pieprasīt, nepārsniedz trīsdesmit darba dienas.”

8 Saskaņā ar šī kodeksa L. 223-4. pantu:

“Lai aprēķinātu atvaļinājuma ilgumu, faktiski nostrādātam mēnesim tiek pielīdzinātas četras darba nedēļas vai divdesmit četras darba dienas. Apmaksāta atvaļinājuma laikposmi, kompensācijas atpūtas laikposmi [...], grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikposmi [...], atpūtas dienas, kas piešķirtas, pamatojoties uz samazinātu darba laiku, un nepārtraukti laikposmi, kuri nepārsniedz vienu gadu un kuru laikā darba līguma darbība tiek apturēta nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības dēļ, ir uzskatāmi par faktiski nostrādātiem laikposmiem [...].”

9 Minētā kodeksa L. 323-10. pantā ir noteikts:

“Par darba ņēmēju ar invaliditāti šīs iedaļas izpratnē ir uzskatāma ikviena persona, kuras iespējas iegūt vai saglabāt darba vietu ir faktiski samazinātas saistībā ar izmaiņām kādā vienā vai vairākās fiziskās, sensoriskās, mentālās vai psihiskās funkcijās.

Darba ņēmēja ar invaliditāti statusu atzīst komisija, kas minēta Sociālo un ģimenes lietu kodeksa L. 146-9. pantā.

Nosūtīšana uz šī paša kodeksa L. 312-1. panta 1. punkta 5. apakšpunktā paredzēto iestādi vai dienestu ir pielīdzināma darba ņēmēja ar invaliditāti statusa atzīšanai.”

Sociālo un ģimenes lietu kodekss

- 10 Sociālo un ģimenes lietu kodeksa L. 312-1. pantā redakcijā, kas bija spēkā kopš 2003. gada 6. septembra, ir paredzēts:

“Sociālās un medicīniski sociālās iestādes un dienesti šā kodeksa izpratnē ir iestādes un dienesti, kam ir vai nav juridiskas personas statuss un kas uzskaitīti šē turpmāk:

[..]

5° Iestādes un dienesti:

- a) nodarbinātības atbalstam, izņemot struktūras, kas paredzētas Darba kodeksa L. 322-4-16. pantā minētajām darbībām, un šī paša kodeksa L. 323-30. un nākamajos pantos definētās aizsargātās darbnīcas;

[..].”

- 11 Šī kodeksa L. 344-2. pantā redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 2002. gada 3. janvāra līdz 2005. gada 11. februārim, ir noteikts:

“Nodarbinātības atbalsta centri, kas nodrošina vai nenodrošina izmitināšanu, uzņem pusaudžus un pieaugušos ar invaliditāti, kuri nevar konkrētā brīdī vai ilglaicīgi strādāt ne parastajos uzņēmumos, ne arī aizsargātās darbnīcās vai mājdarba centru labā un nevar veikt neatkarīgu profesionālo darbību. Šie centri piedāvā viņiem iespējas veikt dažādas profesionālas ievirzes aktivitātes, medicīnisku un sociālo atbalstu un apmācību, kā arī vidi, kas veicina viņu personisko izaugsmi un sociālo integrāciju.

[..].”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 12 *G. Fenoll* bija *CAT “La Jouvène”* lietotājs no 1996. gada 1. februāra līdz 2005. gada 20. jūnijam. Sākotnēji viņam regulāri tika piešķirtas piecas ikgadēja apmaksāta atvaļinājuma nedēļas.
- 13 No 2004. gada 16. oktobra līdz brīdim, kad viņš atstāja minēto *CAT*, *G. Fenoll* bija darbnespējīgs slimības dēļ. Tad, kad sācies šis darbnespējas periods, viņam attiecībā uz darba laikposmu no 2003. gada 1. jūnija līdz 2004. gada 31. maijam vēl pienācās 12 dienas neizmantoja ikgadēja apmaksāta atvaļinājuma. Turklāt *G. Fenoll* nav izdevies izmantot savu atvaļinājumu par references laikposmu no 2004. gada 1. jūnija līdz 2005. gada 31. maijam. Šīs tiesības uz ikgadēju atvaļinājumu, kas ir iegūtas un nav izmantotas attiecībā uz diviem iepriekš minētajiem laikposmiem, *G. Fenoll* ieskatā, dod viņam tiesības uz finansiālu atlīdzību EUR 945 apmērā. *CAT “La Jouvène”* atteicas izmaksāt viņam šo atlīdzību.
- 14 Tā kā Aviņonas pirmās instances tiesā [*Tribunal d’instance d’Avignon*] (Francija) ar galīgo nolēmumu ir noraidījusi viņa prasību par zaudējumu atlīdzību, *G. Fenoll* iesniedza kasācijas sūdzību.
- 15 Iesniedzējtiesa atgādina Tiesas judikatūru attiecībā uz Direktīvas 2003/88 7. pantu, kā arī judikatūru attiecībā uz “darba ņēmēja” jēdzienu LESD 45. panta izpratnē. Šajā ziņā minētā tiesa vēlas noskaidrot, vai kādā nodarbinātības atbalsta centrā (turpmāk tekstā – “*CAT*”) ievietotās personas, kurām tur nav algota darbinieka statusa, ietilpst “darba ņēmēja” jēdzienā Savienības tiesību izpratnē.

- 16 Iesniedzējtiesa atgādina Hartas 31. panta 2. punkta formulējumu, saskaņā ar kuru ikvienam darba ņēmējam ir tostarp tiesības uz vienu ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, un apgalvo, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesvedībā starp privātpersonām var atsaukties uz Eiropas Savienības pamattiesībām, lai pārbaudītu, vai Savienības iestādes un dalībvalstis, īstenojot Savienības tiesības, ir ievērojušas minētās pamattiesības.
- 17 Šajos apstākļos *Cour de cassation* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Direktīvas 89/391, uz kuru ir atsauce Direktīvas 2003/88 1. panta noteikumos, kas nosaka tās piemērošanas jomu, 3. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka [CAT] uzņemtu personu var kvalificēt kā “darba ņēmēju” minētā 3. panta izpratnē?
- 2) Vai [Hartas] 31. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka iepriekšējā jautājumā raksturoto personu var kvalificēt kā “darba ņēmēju” minētā 31. panta izpratnē?
- 3) Vai pirmajā jautājumā raksturotā persona var tieši atsaukties uz Hartā tai noteiktajām tiesībām, lai iegūtu tiesības uz apmaksātu atvaļinājumu, ja valsts tiesiskajā regulējumā šādas tiesības nav paredzētas, un vai valsts tiesai, lai nodrošinātu šo tiesību pilnīgu īstenošanu, būtu jāatsakās piemērot ikvienu valsts tiesību normu, kas tām ir pretrunā?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo un otro jautājumu

- 18 Ar šiem jautājumiem, kas būtu jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai “darba ņēmēja” jēdziens Direktīvas 2003/88 7. panta un Hartas 31. panta 2. punkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ietver personu, kas uzņemta tādā CAT kā pamatlietā aplūkotais.
- 19 Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2003/88 1. panta 3. punktu, to aplūkojot kopsakarā ar Direktīvas 89/391 2. pantu, uz kuru tajā ir atsauce, šīs direktīvas ir piemērojamas visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām, lai veicinātu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības uzlabošanu darbā un noregulētu konkrētus viņu darba laika organizēšanas aspektus.
- 20 Tādējādi Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 89/391 piemērošanas joma ir jāsaprot plaši un tādēļ tās 2. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētie izņēmumi ir jāinterpretē šauri (šajā ziņā skat. it īpaši spriedumus *Simap*, C-303/98, EU:C:2000:528, 34. un 35. punkts, kā arī Komisija/Spānija, C-132/04, EU:C:2006:18, 22. punkts). Proti, šie izņēmumi ir tikuši pieņemti tikai tādēļ, lai nodrošinātu veiksmīgu darbību dienestiem, kas ir nepieciešami drošības, veselības, kā arī sabiedriskās kārtības aizsardzībai, ārkārtīgi smagu un plaša mēroga apstākļu gadījumā (spriedums *Neidel*, C-337/10, EU:C:2012:263, 21. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 21 Tā kā nevienam no šiem apstākļiem nav nozīmes tādas personas situācijā kā prasītājs pamatlietā, viņa darbības ietilpst Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomā.
- 22 Līdz ar to Direktīvas 2003/88 normas, tostarp tās 7. pants, ir piemērojamas *G. Fenoll* veiktajām darbībām.
- 23 Tātad jautājums, uz kuru būtu jāsniedz atbilde, ir par to, vai *G. Fenoll* šīs darbības ir veicis kā darba ņēmējs Direktīvas 2003/88 7. panta un Hartas 31. panta 2. punkta izpratnē.

- 24 Šajā ziņā, runājot par Direktīvu 2003/88, ir jānorāda, kā to apgalvo ģenerālvokāts savu secinājumu 29. punktā, ka tajā nav nevienas atsauces uz Direktīvā 89/391 ietverto “darba ņēmēja” jēdzienu, nedz arī uz šī jēdziena definīciju, kāda tā izrietētu no valsts tiesību aktiem un/vai valsts prakses (šajā ziņā skat. spriedumu *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 27. punkts).
- 25 No tā izriet, ka Direktīvas 2003/88 piemērošanas mērķiem “darba ņēmēja” jēdzienu nedrīkst interpretēt dažādi atkarībā no valsts tiesībām, bet tam ir autonomas, Savienības tiesībām atbilstošs tvērums (spriedums *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 28. punkts).
- 26 Kā ģenerālvokāts uzsvēra savu secinājumu 26. punktā, šis konstatējums ir izdarāms arī attiecībā uz “darba ņēmēja” jēdziena interpretāciju Direktīvas 2003/88 7. panta un Hartas 31. panta 2. punkta izpratnē, lai nodrošinātu darba ņēmēju tiesību uz apmaksātu atvaļinājumu vienveidīgu *ratione personae* piemērojamību.
- 27 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru “darba ņēmēja” jēdziens Direktīvas 2003/88 kontekstā ir jādefinē saskaņā ar darba attiecības raksturojošiem objektīviem kritērijiem, ņemot vērā attiecīgo personu tiesības un pienākumus. Tādējādi par “darba ņēmēju” ir uzskatāma ikviena persona, kam ir reāla un efektīva nodarbošanās, izslēdzot nodarbošanos, kas ir tik ierobežota, ka tai ir tikai margināls un papildu raksturs. Darba attiecību iezīme ir tāda, ka persona noteiktā laika posmā citas personas labā un tās vadībā veic darbus, par kuriem tā saņem atalgojumu (šajā ziņā skat. spriedumus *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 28. punkts, un *Neidel*, C-337/10, EU:C:2012:263, 23. punkts).
- 28 Pārbaudot, vai šāds jēdziens var ietvert CAT uzņemtu personu, tādu kā *G. Fenoll*, ir jāņem vērā tālāk izklāstītie apstākļi.
- 29 Pirmkārt, Tiesa ir nospriedusi, ka, veicot kvalificēšanu atbilstoši “darba ņēmēja” jēdzienam, kas jādara valsts tiesai, tai ir jābalstās uz objektīviem kritērijiem un visaptveroši jāizvērtē visi tās izskatāmās lietas apstākļi, kas attiecas gan uz attiecīgās darbības raksturu, gan uz starp attiecīgajām pusēm pastāvošajām attiecībām (spriedums *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 29. punkts).
- 30 Konkrētajā gadījumā no lēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu izriet, ka uz personām, kas tiek uzņemtas CAT, neattiecas dažas Darba kodeksa normas. Tomēr šim apstāklim, kas liek šo personu tiesisko stāvokli kvalificēt kā “sui generis” stāvokli, nevar būt izšķiroša nozīme starp attiecīgajām pusēm pastāvošo darba attiecību novērtēšanā.
- 31 Proti, ir jāatgādina, ka Tiesa šajā ziņā jau ir nospriedusi, ka apstāklim, ka atbilstoši valsts tiesībām kādām darba attiecībām ir *sui generis* juridiskais raksturs, nevar būt nekādu seku attiecībā uz personas kā darba ņēmēja statusu Savienības tiesību izpratnē (skat. spriedumu *Kiiski*, C-116/06, EU:C:2007:536, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 32 Otrkārt, nav strīda par to, ka *G. Fenoll* noteiktu laikposmu, kas konkrētajā gadījumā no brīža, kad viņš tika izņemts CAT “*La Jouvène*” 1996. gadā, ilga vismaz piecus secīgus gadus, par kuriem viņam turklāt tika piešķirti ikgadēji apmaksāti atvaļinājumi, veica dažādus darbus. No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka šo darbu veikšanu, vienlaikus nodrošinot medicīnisko un sociālo atbalstu, ir uzdevuši un vadījuši CAT “*La Jouvène*” personāls un vadība, šim centram cenšoties nodrošināt attiecīgajai personai viņas vajadzībām cik vien iespējams pielāgotu dzīvesveidu. Šī organizatoriskā sistēma tādai organizācijai kā pamatlietā aplūkotais CAT ļauj sekmēt gan personas ar smagu invaliditāti personisko izaugsmi, sniedzot atbilstošu viņa spēju novērtējumu, gan – cik vien iespējams – to, ka šai personai uzticēto darbu veikšana var radīt noteiktu saimniecisko labumu attiecīgajai organizācijai.

- 33 Treškārt, tāpat no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka darbi, ko veicis *G. Fenoll*, tādējādi iekļaujoties CAT “*La Jouvène*” ekonomiski sociālajā programmā, tika viņam atlīdzināti ar atalgojumu. Šajā ziņā ir svarīgi norādīt, ka apstākļi, ka šis atalgojums varēja būt krietni zemāks nekā Francijā garantētā minimālā alga, nevar tikt ņemts vērā saistībā ar *G. Fenoll* kā “darba ņēmēju” kvalificēšanu Savienības tiesību izpratnē.
- 34 Proti, saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ne attiecīgās personas augstākai vai zemākai produktivitātei, ne viņas atalgošanai domāto līdzekļu izcelsmei, ne arī atalgojuma nelielam apmēram nevar būt nekādu seku attiecībā uz darba ņēmēja statusu Savienības tiesību izpratnē (skat. spriedumus *Bettray*, 344/87, EU:C:1989:226, 15. un 16. punkts; *Kurz*, C-188/00, EU:C:2002:694, 32. punkts, kā arī *Trojani*, C-456/02, EU:C:2004:488, 16. punkts).
- 35 Ceturtkārt, ir svarīgi noskaidrot, vai *G. Fenoll* darbības, ko viņš veicis CAT “*La Jouvène*”, ir kvalificējamās kā “reālas un efektīvas” vai arī tām ir tikai margināls un papildu raksturs, kā rezultātā tās saskaņā ar šā sprieduma 27. punktā minēto pastāvīgo Tiesas judikatūru nevar būt pamats, lai personu, kas tās veikusi, kvalificētu kā “darba ņēmēju”.
- 36 Šajā ziņā *Association de parents et d’amis de personnes handicapées mentales (APEI) d’Avignon* un Francijas valdība no faktiskajiem apstākļiem, kas bija sprieduma lietā *Bettray* (344/87, EU:C:1989:226) pamatā, izdara secinājumu, ka pēc analogijas *G. Fenoll* nevar tikt kvalificēts kā “darba ņēmējs”, jo viņa darbības CAT “*La Jouvène*” – kā tie apgalvo – bija līdzīgas darbībām, ko veikušas narkotiku lietotājiem paredzētajā terapijas centrā – tādā kā minētajā spriedumā aplūkots – uzņemtais personas.
- 37 Šādu pieeju nevar atbalstīt.
- 38 Proti, vispirms ir jānorāda, ka, lai gan Tiesa sprieduma *Bettray* (344/87, EU:C:1989:226) 17. punktā ir nospriedusi, ka par reālām un efektīvām ekonomiskām darbībām nevar uzskatīt darbības, kas ir tikai to veicošo personu rehabilitācijas vai reintegrācijas līdzekļi, tā tomēr ir jau precizējusi, ka šim apsvērumam ir nozīme tikai minētā sprieduma pamatā esošo faktisko apstākļu kontekstā, ko raksturo tādas personas situācija, kura savas narkomānijas dēļ ir tikusi pieņemta darbā, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu, kas bija domāts, lai dotu darbu tiem, kas ar viņu stāvokli saistīto apstākļu dēļ nenoteiktu laiku nespēj strādāt parastos apstākļos (skat. spriedumu *Trojani*, C-456/02, EU:C:2004:488, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 39 Turpinājumā ir jākonstatē, ka, lai gan darba vietas CAT “*La Jouvène*” – tāpat kā darba vietas, kas bija paredzētas narkotiku lietotājiem, sprieduma *Bettray* (344/87, EU:C:1989:226) pamatā esošajā lietā, – ir rezervētas personām, kas ar viņu stāvokli saistīto apstākļu dēļ nespēj pildīt darba pienākumus parastos apstākļos, tomēr no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka pati režīma, kas regulē CAT funkcionēšanu un tātad arī darbības, kuras tajā veic personas ar invaliditāti, koncepcija ir tāda, ka šīm darbībām nav tikai margināls un papildu raksturs šā sprieduma 27. punktā minētās judikatūras izpratnē.
- 40 Kā ģenerālvokāts uzsvēra tostarp savu secinājumu 42. punktā, darbības, ko personas ar invaliditāti veica CAT “*La Jouvène*”, nav tikušas izveidotas vienīgi tālab, lai nodrošinātu attiecīgajām personām kādu nodarbošanos, kam attiecīgā gadījumā būtu novēršanas mērķis. Proti, šīs darbības, lai gan tās ir pielāgotas attiecīgo personu spējām, sniedz arī zināmu ekonomisku labumu. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka minētās darbības ļauj gūt vērtību no personu ar smagu invaliditāti ražīguma, lai cik arī tas nebūtu neliels, un tajā pašā laikā nodrošināt viņiem vajadzīgo sociālo aizsardzību.
- 41 Tātad no iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka, ņemot vērā apstākļus, kas konstatējami no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem, persona, kura veic tādas darbības, ko *G. Fenoll* veicis CAT “*La Jouvène*”, var tikt kvalificēta par “darba ņēmēju” Direktīvas 2003/88 7. panta un Hartas 31. panta 2. punkta izpratnē.

- 42 Šajā kontekstā iesniedzējtiesai it īpaši jāpārlicinās, vai attiecīgās personas faktiski veiktos darbus var uzskatīt par parasti darba tirgum piederīgiem. Šim nolūkam var tik ņemti vērā ne tikai pamatlietā aplūkotā CAT kā uzņēmējas iestādes statūti un prakse un dažādie tā sociālā atbalsta programmas mērķa aspekti, bet arī darbu veikšanas raksturs un kārtība (pēc analogijas skat. spriedumu *Trojani*, C-456/02, EU:C:2004:488, 24. punkts).
- 43 Šajos apstākļos uz pirmajiem diviem jautājumiem ir jāatbild, ka “darba ņēmēja” jēdziens Direktīvas 2003/88 7. panta un Hartas 31. panta 2. punkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka tas var ietvert personu, kas uzņemta tādā CAT kā pamatlietā aplūkotais.

Par trešo jautājumu

- 44 Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Hartas 31. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz to var tieši atsaukties tiesvedībā starp privātpersonām, lai nodrošinātu tiesību uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu pilnīgu īstenošanu un novērstu ikvienas tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas tām ir pretrunā.
- 45 Šajā ziņā pietiek konstatēt, kā to uzsvēra ģenerālvokāts savu secinājumu 23. punktā, ka Hartas 31. panta 2. punkts pats par sevi nav *ratione temporis* piemērojams tādā situācijā ka pamatlietā aplūkotā.
- 46 Proti, *G. Fenoll* pretenzijas par viņa ikgadējiem apmaksātiem atvaļinājumiem attiecas uz laikposmu pirms datuma, kurā stājies spēkā Lisabonas līgums un no kura tāpat Harta ir ieguvusi tādu pašu spēku kā Līgumi – saskaņā ar LES 6. panta 1. punktu.
- 47 Tādējādi uz Hartas 31. panta 2. punktu pašu par sevi nevar atsaukties tādā tiesvedībā kā pamatlietā.
- 48 Runājot par iespēju atsaukties uz Direktīvas 2003/88 7. pantu, kurā konkrēti ir paredzētas tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, ja nav iespējams – kas jāpārbauda iesniedzējtiesai – valsts tiesības interpretēt atbilstoši šai direktīvai, uz tās 7. pantu nevar atsaukties tādā tiesvedībā starp privātpersonām kā pamatlietā, lai nodrošinātu minēto tiesību uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu pilnīgu īstenošanu un novērstu ikvienas tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas tām ir pretrunā. Turklāt šādā situācijā lietas dalībnieks, kuram kaitē valsts tiesību neatbilstība Savienības tiesībām, varētu tomēr atsaukties uz judikatūru, kas izriet no sprieduma *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), lai attiecīgā gadījumā saņemtu atlīdzību par nodarītajiem zaudējumiem (skat. spriedumu *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 43. punkts).
- 49 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz trešo jautājumu tāpat nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 50 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

“Darba ņēmēja” jēdziens Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 7. panta un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31. panta 2. punkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka tas var ietvert personu, kas uzņemta tādā nodarbinātības atbalsta centrā kā pamatlietā aplūkotais.

[Paraksti]